

OUDECRÈCHES: HET VOORDEEL VAN DE THUISMATCH

Een interview met Lieve Jacobs en Ellen Rutgeerts

Stéphanie DE SMET¹

2012 is door de Verenigde Naties uitgeroepen tot het 'Internationaal Jaar van de Coöperaties'. Geen enkele kans wordt onbenut gelaten door de coöperatie Cera om het coöperatieve gedachtegoed in de spotlights te zetten. Want, onbekend maakt onbemind natuurlijk. Toch breekt deze vorm van ondernemen stilaan ook door in de sector van de kinderopvang, woonzorgcentra en gehandicaptenvoorzieningen. De coöperatie Cera wil in deze oefening niet alleen graag betrokken zijn, maar tevens haar expertise en ervaring rond coöperatief ondernemen valoriseren voor andere coöperaties.

Hiertoe richtte Cera recent Coopburo op, een coöperatieve dienstverlener die concreet advies en trajectbegeleiding aanbiedt aan bestaande en nieuwe coöperatieve initiatieven, en die ook kwalitatief en kwantitatief studiewerk rond coöperatief ondernemen stimuleert en initieert. Daarnaast verzorgt Coopburo studiedagen, lezingen en workshops op maat.

First things first: snelcursus coöperaties voor dummies

Lieve Jacobs is de coördinator van Coopburo: "De coöperatie is geen verouderde vennootschapsvorm, maar een opportuniteit waar de zorgsector niet langer omheen kan. Vlaanderen heeft een uitgesproken vzw-cultuur, maar coöperaties bieden soms een betere oplossing. Met Coopburo willen we de mogelijkheden rond het coöperatief ondernemen stilaan laten doordringen bij diverse sectoren en doelgroepen, zonder afbreuk te doen aan de vzw's. Ook in de zorgen welzijnssector, want die staat voor grote uitdagingen. Denk maar aan de groeiende vraag naar zorg, de beperkte middelen en de vraag naar een intense gebruikersparticipatie."

Maar wat is dan het verschil met een vzw? "Enkele troeven van coöperatief ondernemen zijn dat je je eigen lot in handen kan nemen, schaalvoordelen kan creëren, tegelijk aandeelhouder

---

1 De auteur is programmacoördinator Medisch-sociaal bij Cera. Contact: stephanie.desmet@cera.be.

en werknemer kan zijn, of zelfs én leverancier én klant. Je zit mee aan het stuur van de onderneming en dit zorgt op vele vlakken voor een win-winsituatie. Bovendien kun je ook winst maken, zonder de coöperatieve principes uit het oog te verliezen, noch de sociale doelstellingen, en dat alles in een commerciële markt", verduidelijkt Lieve Jacobs.

Een mogelijk antwoord voor een tekort van 15.000 à 25.000 plaatsen in de kinderopvang?

"Coöperaties zijn vaak uit nood geboren", vervolgt de coördinator van Coopburo, "In Frankrijk, bijvoorbeeld, bestaan sinds eind jaren 60 de oudercrèches: crèches waarbij de ouders zich inzetten door een paar uur per week bij te klussen in de crèche in ruil voor korting. Vanuit Coopburo menen we dat dit model een mogelijke inspiratiebron is voor de Vlaamse Kinderopvang en willen we onderzoeken hoe het coöperatief gedachtegoed hierbij kan aansluiten. In een crèche waar ouders mee het beleid kunnen bepalen, zou het logisch zijn dat ouders vennoot kunnen worden."

Het Expertisecentrum voor Opvoeding en Kinderopvang (VBJK) hertaalt momenteel, in opdracht van Coopburo, het concept van het systeem van de oudercrèches op maat naar Vlaanderen. Ellen Rutgeerts, sociaal agoog bij VBJK licht deze opdracht toe: "Men schat dat er in de nabije toekomst 15.000 à 25.000 nieuwe opvangplaatsen gecreëerd moeten worden in de kinderopvang. Hoe we dit in de samenleving zullen aanpakken is niet zomaar een kwestie van cijfers. Vanuit VBJK waren we nieuwsgierig naar een verdere uitdieping van de idee van de oudercrèches in Vlaanderen omdat dit concept aandacht heeft voor drie belangrijke elementen: 1) het blijven garanderen van kwaliteit in de kin-

deropvang, 2) het maken van sociaal relevante keuzes en 3) participatie van kinderen, ouders, begeleiders, buurt en ruime samenleving."

**“ In oudercrèches vinden
gelijkgezinden met dezelfde
principes, noden en behoeften
rond ouderschap en opvoeding
elkaar. ”**

Kinderopvang wordt voor kinderen gezien als een overgangsgebied tussen het gezin en de samenleving. Voor oudercrèches geldt dat nog veel sterker. Omdat in oudercrèches niet het kind maar de relatie ouder-kind centraal staat, vormen ze ook meer dan de reguliere kinderopvang een minimaatschappij op zich. Ellen Rutgeerts: "Er zijn ouders die nood hebben aan een ander pedagogisch project voor hun kind dan wat vandaag voorhanden is in de kinderopvang. Als het over hun kinderen gaat, kunnen en willen ouders niet herleid worden tot pure consumpten die aanbodgerichte keuzes maken. Hun emoties en invulling op vlak van kwaliteit zijn doorslaggevend. Zo zweert de ene ouder bij uitsluitend natuurlijke en biologische voeding, en wil een andere ouder dat zijn kind zo vaak als mogelijk in de buitenlucht is. Sommige ouders hebben omwille van beroepsomstandigheden misschien eerder nood aan weekend- dan aan weekopvang. Kortom in oudercrèches vinden gelijkgezinden met dezelfde principes, noden en behoeften rond ouderschap en opvoeding elkaar."

Een vliegje zijn bij je eigen kind

Wordt er dan gewerkt zonder beroepskrachten? Ellen Rutgeerts: "Ouderbetrokkenheid staat goed omschreven in de missie en visie van een

oudercrèche. De ouder is en blijft de eerste opvoeder, maar dat maakt hem of haar nog niet tot kindbegeleider in de opvang. Professionelen zorgen voor de rode draad en de structuur van de werking. De ouders engageren zich om minstens enkele uren per week actief mee te draaien. Zij staan bijvoorbeeld enkele uren per week in voor het onderhoud van de tuin, maken het eten klaar op vrijdag, of zorgen op woensdagmiddag voor een leuke activiteit voor de kinderen. Ze leven als het ware mee in de leefgroep van de kinderen.”

“Professionelen zorgen voor de rode draad en de structuur van de werking. De ouders engageren zich om minstens enkele uren per week actief mee te draaien.”

Behalve de vraaggerichte filosofie en de mogelijkheid om bij je eigen kind een vliegje te kunnen zijn, zijn er nog andere voordelen verbonden aan dit - voor Vlaanderen althans - nieuw pedagogische concept?

Ellen Rutgeerts: “Laat me toch eerst even duidelijk stellen dat niet alle kinderopvang herleid dient te worden tot een oudercrèche. Vanuit VBJK pleiten we voor variëteit. Vergelijk het een beetje met leesmoeder of zwemvader zijn. Dat hoeft niet, maar het is wel leuk dat het kan. De andere modellen van kinderopvang zijn zeker even goed.”

Laat het me dan anders formuleren: welke ideeën en principes, eigen aan de oudercrèches, kunnen ook het pedagogische beleid van de kinderopvang in Vlaanderen inspireren?

Ellen Rutgeerts: “De oudercrèches zijn proactief aanwezig in hun wijk of dorp. Ze weerspiegelen per definitie de diversiteit van hun omgeving.

Het zijn projecten met een culturele, sociale, politieke en economische betekenis. Trouwens, doordat ook vaders betrokken zijn in de organisatie van de kinderopvang, worden ook mannelijke professionele opvoeders er aangetrokken om er te werken. De opgroeiende kinderen komen dus niet enkel met vrouwelijke rolmodellen in contact.”

Aan de slag

Stel dat je een oudercrèche wil oprichten samen met enkele burens, vrienden, familie ... Over naar Coopburo voor advies en begeleiding om een coöperatieve vennootschap op te richten? Lieve Jacobs: “Toch even nuanceren. Coopburo wil niet de apostel van de coöperatie zijn. De manier van ondernemen staat voor ons centraal. Het belang van de rechtsvorm komt pas op de tweede plaats. Maar we zijn inderdaad heel graag bereid om initiatiefnemers van een coöperatie te begeleiden van het verkennende idee over de verfijning van missie en visie, tot de praktische implementatie.”

Ellen Rutgeerts: “Zoals al aangehaald is Vlaanderen een vzw-land. Dat moet ook, anders kom je voor bepaalde erkenningen en subsidies van bijvoorbeeld Kind en Gezin niet in aanmerking. Een voorbeeld van een oudercrèche met een (noodzakelijke) vzw-structuur is De Kleine Berg in Boechout. Twee vaste krachten en een ploeg enthousiaste ouders doen de kinderopvang draaien. Ouders zijn er een vast onderdeel van de werking. Ook ‘t Sjokkepoeike in Hasselt verwacht een actieve inbreng en betrokkenheid van de ouders, maar ook zij werken binnen een vzw-structuur.”

Lieve Jacobs: “Zelfhulp, verantwoordelijkheidszin, democratie, gelijkheid, rechtvaardigheid en solidariteit zijn de zes coöperatieve waarden die de International Co-operative Alliance naar

voren schuift. Deze worden mooi vertaald in de twee voorbeelden. De coöperatieve spirit maakt als het ware deel uit van hun identiteit. Naast initiatieven rond ouderbetrokkenheid, kan de coöperatieve rechtsvorm ook voor andere initiatieven in de kinderopvang worden ingezet. Vlaams minister van Sociale Economie Freya Van den Bossche selecteerde eind vorig jaar verschillende proefprojecten in coöperatief ondernemen. Een ervan staat op naam van de Provinciale Commissie voor Buitenschoolse Opvang in Limburg met als onderwerp de gemeenschappelijke aankoop van materialen en diensten. Dit project beoogt de oprichting van een coöperatie voor en door kinderopvanginitiatieven, met als doel kostenbesparend te werken door samen materialen en diensten aan te kopen. Andere mogelijkheden waar de coöperatie kan worden ingezet is bijvoorbeeld bij de gezamenlijke aankoop van een gebouw, of het delen van administratieve hulp tussen verschillende onthaalouders.”

Veel potentieel, veel uitdagingen

Oudercrèches in een coöperatieve rechtsvorm hebben het potentieel om een rol te vervullen bij het wegwerken van knelpunten in het huidige aanbod van kinderopvang in Vlaanderen. Naast de beperking om in aanmerking te komen voor subsidies en erkenningen, wijzen Lieve Jacobs en Ellen Rutgeerts nog op enkele andere knelpunten en uitdagingen.

Wil je effectief aan de slag, dan is de voorbereiding en de ontwikkeling tot een gedragen concept een zeer belangrijke oefening. Een groot verschil tussen de vzw en de coöperatie is dat bij deze laatste de mogelijkheid bestaat om winst te maken. Ondanks de goede bedoelingen van bij de start kan de opzet verglijden naar winst-

bejag. Om deze uitdaging het hoofd te bieden, kan overwogen worden om een sociaal oogmerk aan te nemen.

“Ondanks de goede bedoelingen van bij de start kan de opzet verglijden... Daarom is het goed om systemen in te bouwen om de oorspronkelijke sociale doelstelling te bewaken.”

Ouders met bijvoorbeeld één kind hebben doorgaans twee à twee en een half jaar een halve nood aan kinderopvang. Dat is een korte periode in tegenstelling tot bijvoorbeeld ouders van een volwassen persoon met een verstandelijke beperking die nood hebben aan een permanente en duurzame oplossing op het vlak van wonen en zorg². Dat betekent dat je binnen de coöperatieve structuur voor kinderopvang de aandeelhouders regelmatig zal moeten vernieuwen waardoor je een nieuw vennotenbestand kan krijgen, dat niet meer te vergelijken valt met de groep familieleden, vrienden of burens van bij de start. Systemen om de oorspronkelijke sociale doelstelling te blijven bewaken kun je uiteraard wel inbouwen in de statuten.

Vrijwilligerswerk door ouders dient te passen in een vrijwilligersbeleid. Het mag niet leiden tot het verdringen van de professionele opvoeders. Dat brengt met zich mee dat het niveau en de opleiding van de professionelen vrij hoog dient te zijn als garantie voor de vereiste kwaliteit. Tevens kan men zich de vraag stellen of de sociale inspectie vrijwilligerswerk zal accepteren in een coöperatieve onderneming die winst mag maken. Maar wie weet kan de wetgever er voor opteren om vrijwilligerswerk ook toe te laten

2 Inklusie Invest is zo'n jaar geleden opgericht als samenwerkingsverband van voorzieningen voor mensen met een handicap, oudergroeperingen, privépersonen en rechtspersonen. Inklusie Invest wil voor 1200 mensen met een beperking kleinschalige woonvormen realiseren over heel Vlaanderen. Hiervoor geeft Inklusie Invest aandelen uit, wat eigenlijk neerkomt op een sociale vorm van beleggen.

in coöperaties met een sociaal oogmerk, want daar kan men een eventuele winstuitkering beperken of zelfs helemaal uitsluiten.

Meedraaien als ouder in de kinderopvang vraagt veel engagement. De verleiding is groot om vooral zorg te dragen voor je eigen kind. Het principe 'ieder doet wat hij kan', zal niet door iedereen even correct worden toegepast en dat kan wrevel veroorzaken wanneer men de indruk krijgt dat het 'altijd dezelfde zijn die alles doen'. Goede afspraken maken hier goede vrienden en opnieuw: bekijk wat je kunt vastleggen in de statuten.

Kinderopvang moet toegankelijk zijn. Ouderbijdragen, of aandelen van ouders-leden mogen niet te hoog zijn, of moeten inkomensgerelateerd zijn, opdat alle ouders – in het bijzonder ook minvermogende ouders – aan de kinderopvang zouden kunnen participeren.

Onderzoek en verdere opvolging

VBJK onderzoekt in opdracht van Coopburo hoe coöperaties van kinderopvang in Vlaanderen kunnen gerealiseerd worden, zodat een stijging van het aantal plaatsen in de kinderopvang gepaard kan gaan met kwaliteit, met aandacht voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en gezinnen en met een hoge en zeer concrete be-

trokkenheid van alle partners (kinderen, begeleiders, ouders, buurt, samenleving).

Tijdens de zomermaanden verschijnt een startersgids voor beginnende initiatieven die werken vanuit een sterke ouderbetrokkenheid en het coöperatieve gedachtegoed. Deze startersgids zal elektronisch ter beschikking gesteld worden van alle geïnteresseerden en vanzelfsprekend zal er een link gemaakt worden tussen het nieuwe decreet kinderopvang en deze startersgids.

Meer info: www.vbjk.be en www.coopburo.be.

De verschillen tussen vzw, coöperatie en vennootschap met sociaal oogmerk op een rijtje

In het artikel werd voornamelijk ingegaan op de vzw en de coöperatie als mogelijke organisatievormen voor het oprichten van een oudercrèche. Hieronder bekijken we het juridische verschil tussen beide en nemen we voor de volledigheid ook de vennootschap met sociaal oogmerk mee. Deze laatste is een addendum aan een bestaande vennootschapsvorm, waardoor je een sociaal doel opneemt in de doelstellingen en een beperking op het winstoogmerk. "De perfecte mix tussen een vennootschap en een vzw", aldus Lieve Jacobs.

VZW	COOPERATIE	VENNOOTSCHAP MET SOCIAAL OOGMERK (VSO)
Een vzw mag enkel bijkomstig handelsactiviteiten stellen	Een coöperatie kan handelsactiviteiten stellen	Een vso kan handelsactiviteiten stellen
Een vzw mag geen direct of indirect voordeel nastreven voor haar leden	Een coöperatie streeft een indirect of direct voordeel na voor haar leden/vermogensvennoten	Een vso streeft een indirect of direct voordeel na voor haar leden/vermogensvennoten. Dit vermogensvoordeel kan beperkt of uitgesloten worden
Een vzw werkt niet met inbreng van eigen kapitaal	Bij een coöperatie brengen vennoten kapitaal in	Bij een vso brengen vennoten kapitaal in
Een vzw kan geen vermogen opbouwen ten voordele van haar leden	Een coöperatie kan vermogen opbouwen ten voordele van haar vennoten	Een vso kan vermogen opbouwen ten voordele van haar vennoten. De reserves moeten gebruikt worden om het sociaal doel te realiseren

Coop Award 2012

Plannen voor een 'coöperatief' initiatief? Kun je daarbij een extra duwtje in de rug gebruiken? Doe dan zeker mee!

In dit 'Internationaal Jaar van de Coöperaties' geeft Coopburo aan coöperatieve initiatieven de kans om de Coop Award 2012 in de wacht te slepen. Coop Award richt zich hierbij zowel tot verfrissende nieuwe coöperatieve initiatieven, als nieuwe of bestaande initiatieven die de coöperatieve principes in de praktijk brengen, en beoogt initiatieven die een diversiteit vertonen in aanpak, sector en doelstelling.

Vijf laureaten slepen een adviescheque van 2000 euro van Coopburo in de wacht, met daarbovenop een projectpremie van 1500 euro. Met de adviescheque wordt jouw coöperatief initiatief gedurende drie dagen met raad en daad professioneel bijgestaan door Coopburo, de coöperatieve dienstverlener van Cera. De projectpremie gebruik je voor de uitvoering van je project. Bijvoorbeeld voor specifieke werkingskosten, expertise, investeringen...

Tot 15 juli 2012 krijg je de tijd om een deelnemingsformulier in te dienen. Een zorgvuldig samengestelde jury buigt zich over de aanvragen en op 13 oktober 2012 volgt de bekendmaking op de ontmoetingsdag van Cera in het KBC gebouw in Brussel.

Meer info over de Award en abonneren op de nieuwsbrief van Coopburo kun je via: www.coopburo.be.

Colloquium Perspectiefplan 2020

De maatschappelijke context waarin we zorg organiseren evolueert pijlsnel. Dat geldt bij uitstek voor de zorg voor personen met een handicap. Zijn de ondersteuningsstructuren en -instrumenten van vandaag adequaat als antwoord op hun noden en wensen van morgen? Om de toekomst, een mogelijk perspectief voor 2020, pro-actief voor te bereiden organiseert het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin op 6 en 7 juni 2012 in het ICC in Gent een tweedaags colloquium.

Bedoeling is te komen tot gedragen aanbevelingen voor het realiseren van een optimale kwali-

teit van leven voor alle burgers, in het bijzonder personen met een handicap; het vermaatschappelijken van de zorg als instrument voor gegarandeerde zorg; het garanderen van inkomen en sociale bescherming voor personen met een handicap; de ethische en financiële aspecten die relevant zijn voor het vernieuwen van de zorg. Voor al deze thema's gaan we na wat de rollen en verantwoordelijkheden van de overheid en het individu zijn. Professor Bea Cantillon (Universiteit Antwerpen) zal als voorzitter het maatschappelijk debat in goede banen leiden. Iedereen uit de brede zorgsector is welkom.

Info: info@wvg.vlaanderen.be, tel. 02 553 31 24